

BESLUT

Dnr: 22-6529/00

Delg.

2001-03-07

Svalöf Weibull AB
268 81 Svalöv

Avsiktlig utsättning av genetiskt modifierad raps (*Brassica napus*) under 2001-2002

Svalöf Weibull AB inkom den 22 december 2000 med en ansökan om att under 2001-2002 få genomföra avsiktlig utsättning av genetiskt modifierad vårraps. Ansökan omfattar följande fyra linjer: 17209-2001, GT73 (RT73), 17237-731 och 17237-732. Den genetiskt modifierande rapsen är tolerant mot glyfosat, den aktiva substansen i bl.a. herbiciden Roundup.

Svalöf Weibull ansöker om att få genomföra försök på maximalt 8,8 ha under 2001 i Klippans och Svalövs kommuner. Syftet med utsättningen är att ta fram förädlingslinjer för den europeiska och nordamerikanska marknaden. De utsådda parcellerna kommer att graderas med avseende på agronomiska egenskaper. I utvalda parceller kommer plantor att påisoleras och analyseras med markörteknik. Endast påisolerat frö från plantor innehållande GT73 kommer att användas för vidare förädlingsarbete. Vissa utvalda, öppenpollinerade parceller kommer att skördas för kvalitetsanalys.

Svalöf Weibull har sedan tidigare tillstånd att under 1999-2003 genomföra avsiktlig utsättning med linjen GT73 i Klippans och Svalövs kommuner (Jordbruksverkets diarienummer 22-6885/98).

REMISSINSTANSER

I ärendet har följande remissinstanser givits tillfälle att avge yttrande: Gentekniknämnden, Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Sveriges lantbruksuniversitet (Institutionen för ekologi och växtproduktionslära och Institutionen för växtvetenskap), Lunds universitet (Institutionen för ekologi), Lantbrukarnas Riksförbund, Svenska Naturskyddsföreningen och Ekologiska Lantbrukarna.

Följande remissinstanser tillstyrker ansökan: Gentekniknämnden, Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen och Lantbrukarnas Riksförbund.

Gentekniknämnden önskar att Jordbruksverket analyserar den svenska situationen beträffande avståndsisolering.

Naturvårdsverket anför att grödor med herbicidresistens riskerar att permanenta och förstärka beroendet av kemikalier i jordbruket. Dessutom uppmanas Jordbruksverket att uppmärksamma vidare rapporter om växtsjukdomar och eventuell genöverföring mellan värd och patogen med anledning av att svampen *Plasmodiophora brassicae*, som ger klumprotsjuka, har homologa DNA-sekvenser med växter av släktet *Brassica*.

Kemikalieinspektionen påpekar att det inte framgår av ansökan vilket eller vilka bekämpningsmedel som kommer att användas i försöken. En förutsättning för att ett bekämpningsmedel skall få användas är att medlet antingen är godkänt eller har undantagits kravet på godkännande för det aktuella ändamålet.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) anser att säkerhetsavståndet till odlingar av raps eller rybs kan behöva dubblas, med tanke på Hyola-fallet. LRF anser vidare att ägare till bikupor bör underrättas och att avståndet till bikupor bör vara minst en kilometer om honung produceras för avsalu.

Svenska Naturskyddsföreningen (SNF) avstyrker ansökan. SNF anser att tillstånd till fältförsök inte skall ges eftersom frågan om skadeståndsansvar inte är löst. Vidare anser SNF vad gäller detta försök att risken för spridning och effekt på miljön troligen är liten, men att den inte kan uteslutas. Pollinering har visat sig kunna ske över stora avstånd och kan leda till kontaminering av t.ex. ekologiska oljeväxtodlingar.

Övriga remissinstanser har inte inkommit med yttranden.

RISKFÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER

Av ansökan från Svalöf Weibull framgår bl.a. följande vad gäller riskförebyggande åtgärder och transporter:

Avståndet från försöksplatserna till närmaste odling av oljeväxter kommer att vara minst 500 meter.

En åtta meter bred skyddsbård av omodifierad hansteril raps kommer att omge försöken. Skyddsbården kommer att förstöras efter blomning, men innan utveckling av grobara frön sker. Alla spillplantor av raps och närbesläktade korsblommiga arter (*Brassica*- och *Sinapsis*-arter samt åkerrättika) som uppkommer inom ett avstånd av 50 meter från skyddsbårdens ytterkant kommer att förstöras innan blomning.

Såmaskinen kommer att tömmas och rengöras på försöksplatsen. Överblivet frö kommer att destrueras.

Skördetröskor som används vid skörden kommer att rengöras på försöksfältet. Efter skörd kommer spillfröet att lämnas för att gro. När större delen av spillfröet har grott kommer ett par grunda stubbearbetningar att utföras. För att minimera risken för att spillfrö går in i långvarig gröningsvila i samband med djup nedmyllning kommer marken inte att plöjas skördeåret, utan först efterföljande vår. Oljeväxter kommer inte att odlas på försöksplatserna under de fyra följande åren.

Fröet från skörd av slojade parceller kommer att tas om hand för destruktion genom förbränning. Material som skördas för förädlingsändamål kommer att etiketteras på ett sådant sätt att det klart framgår att det är genetiskt modifierat. Vissa fröprover kommer att exporteras till USA, Kanada och Chile för fortsatt förädling och provning. När fröet inte längre behövs i förädlingsverksamheten kommer det att förstöras.

Försöksplatserna kommer att kontrolleras beträffande förekomst av spillplantor under de följande fyra åren. Gjorda iakttagelser kommer att noteras och registreras. Uppkomna spillplantor kommer att förstöras före blomning med lämplig metod. Om en nödsituation skulle uppstå kommer den genetiskt modifierade rapsen att förstöras genom kemisk bekämpning och mekanisk bearbetning.

SKÄL FÖR BESLUTET

Bestämmelserna i miljöbalken syftar, enligt 1 kap. 1 §, till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Miljöbalken skall bl.a. tillämpas så att människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter.

Enligt 2 kap. 3 § miljöbalken skall alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte skall vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

I 2 kap. 4 § miljöbalken stadgas att för verksamheter och åtgärder som tar i anspråk mark- eller vattenområden annat än helt tillfälligt skall en sådan plats väljas som är lämplig med hänsyn till 1 kap. 1 §, 3 kap. och 4 kap. De två sistnämnda kapitlen skall dock inte tillämpas för genteknikverksamhet, enligt 1 kap. 2 §. Platsen skall väljas så att ändamålet kan uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Enligt 13 kap. 12 § miljöbalken får avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer endast ske efter tillstånd.

I 13 kap. 13 § miljöbalken stadgas att tillstånd får lämnas endast om den verksamhet som ansökan avser är etiskt försvarbar.

Enligt 13 § förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken är Jordbruksverket tillståndsmyndighet för ifrågavarande verksamhet.

Jordbruksverket gör följande bedömning:

Utifrån nuvarande kunskapsläge bedöms inte någon risk föreligga för människors och djurs hälsa vid odlingen av den genetiskt modifierade rapsen. Den genetiskt modifierade rapsen är inte avsedd att användas som föda eller foder. Med avseende på lämplighet som pollen- och nektarkälla inom honungsproduktion anses den aktuella genetiskt modifierade rapsen vara likvärdig med annan raps.

De glyfosattoleranta rapslinjerna och eventuella hybrider förväntas inte få några överlevnads- eller reproduktionsfördelar utanför odlingslandskapet.

De riskförebyggande åtgärder som Svalöf Weibull anger i ansökan och de villkor som ställs nedan bedöms vara tillräckliga för att hindra att den avsiktliga utsättningen medför skada eller olägenhet för miljön.

Med beaktande av 2 kap. 7 § miljöbalken bedömer Jordbruksverket att de riskförebyggande åtgärder, t.ex. isoleringsavstånd och skyddsård, som Svalöf Weibull anger i ansökan och de villkor som ställs nedan tillsammans utgör bästa möjliga teknik för att i detta fall förhindra skada och olägenhet för miljön.

De i ansökan angivna platserna för utsättningen bedöms vara lämpliga från miljösynpunkt. Jordbruksverket bedömer att den aktuella utsättningen inte kommer att påverka några officiellt erkända biotoper eller skyddade områden.

Utsättningen är ett led i att utveckla ett alternativ för ogräskontroll i jordbruksgrödor. Billigare metoder för ogräskontroll har ett allmännyttigt värde. I dagsläget går det inte att bedöma i vilken utsträckning detta alternativ kan leda till ett sådant allmännyttigt värde. Denna bedömning måste anstå till ett senare skede, i samband med en eventuell ansökan om marknadsgodkännande, och då värderas tillsammans med andra effekter av den genetiskt modifierade grödan, t.ex. miljöeffekter. Jordbruksverket bedömer att försöksverksamhet har ett allmännyttigt värde för att utveckla nya sorter.

I handläggningen av det aktuella ärendet har Jordbruksverket identifierat två huvudsakliga intressen som står emot företagets intresse att i fält prova genetiskt modifierad herbicidtolerant raps. Det ena är att förhindra att genetiskt modifierat pollen sprids till rapsodlingar med icke genetiskt modifierade sorter. Det andra är att förhindra att genetiskt modifierat pollen samlas in av bin. Genom flera skyddsåtgärder, t.ex. isoleringsavstånd och skyddsård begränsas pollenspridning från utsättningen. Dessutom åläggs företaget att i förväg informera biodlingens organisationer om den planerade utsättningen. Därigenom bedöms de nämnda intressekonflikterna inte längre utgöra något problem.

Mot bakgrund av detta och att den aktuella utsättningen med nu känd kunskap inte bedöms leda till störningar i de ekologiska systemen finner Jordbruksverket att utsättningen är etiskt försvarbar.

När det gäller Naturvårdsverkets farhåga att grödor med herbicidresistens riskerar att permanenta och förstärka beroendet av kemikalier i jordbruket, gör Jordbruksverket bedömningen, utifrån nu känd kunskap, att den aktuella avsiktliga utsättningen inte kommer att ge några sådana effekter.

Lantbrukarnas Riksförbund anser att isoleringsavstånden kan behöva dubblas. Jordbruksverket har tagit fram en promemoria som behandlar den här frågan (SJV dnr 22-1356/01). Där framgår att ett isoleringsavstånd på 400-500 meter och en ård på 8-10 meter tillsammans med övriga skyddsåtgärder bedöms vara tillräckliga för att begränsa pollenspridning från fältförsök med genetiskt modifierad raps.

Svenska Naturskyddsföreningen (SNF) pekar i sitt yttrande på att frågan om skadeståndsansvar inte är löst. EG-kommissionen har åtagit sig att lägga fram ett förslag till rättsakt om skadeståndsansvar för miljöskador före utgången av 2001,

vilket även skall omfatta skador orsakade av genetiskt modifierade organismer. Fram till att ovan nämnda rättsakt är antagen gäller allmänna regler om skadestånd. Jordbruksverket anser att argumentet från SNF inte utgör något hinder för att ge tillstånd till avsiktlig utsättning.

Ingenting har framkommit i Svalöf Weibulls slutrapporter över tidigare utsättningar av raps tolerant mot glyfosat som föranleder någon annan bedömning än den ovanstående.

BESLUT

Jordbruksverket beslutar härmed att ge Svalöf Weibull tillstånd att under 2001-2002 genomföra avsiktlig utsättning av ovan nämnda linjer på angiven areal i Klippans och Svalövs kommuner. Under 2002 skall Svalöf Weibull inkomma med uppgifter enligt 5 § Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1999:124) om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade växter.

Tillståndet gäller under förutsättning att utsättningen och hanteringen i övrigt av den genetiskt modifierade rapsen utförs i enlighet med vad Svalöf Weibull har angivit i ansökan, såvida inte annat framgår av nedan angivna villkor:

1. Svalöf Weibull skall skriftligen informera de berörda kommunerna samt genom massmedia lokalt informera allmänheten om den planerade utsättningen. Det skall av informationen till allmänheten klart framgå i vilka kommuner försöken kommer att utföras. Kopior av denna information skall ha kommit in till Jordbruksverket senast två veckor innan utsättningen påbörjas.
2. Svalöf Weibull skall skriftligen informera ansvarig för bitillsyn vid Länsstyrelsen i Skåne län, Sveriges Biodlares Riksförbund och Biodlingsföretagarna om den planerade utsättningen. Av informationen skall framgå att berörda biodlare kan vända sig till företaget för uppgifter om var försöken äger rum. Kopior av denna information skall ha kommit in till Jordbruksverket senast två veckor innan utsättningen påbörjas.
3. Alla försöksytor skall mätas ut i förhållande till fasta punkter i landskapet så att de lätt kan återfinnas. En karta som anger respektive försöksytas exakta belägenhet skall komma in till Jordbruksverket senast två veckor innan utsättningen påbörjas.
4. Svalöf Weibull skall ge försöksutförarna noggranna skriftliga instruktioner för utsättningens utförande och skötsel, särskilt beträffande skörd och efterbehandling av försöksytorna. En kopia av de skriftliga instruktionerna skall ha kommit in till Jordbruksverket senast två veckor innan utsättningen påbörjas.
5. Såmaskinen skall fyllas på, tömmas och rengöras på platsen för sådd.

6. Inom en vecka efter det att sådden har slutförts skall anmälan om detta ha kommit in till Jordbruksverket. Denna anmälan skall innehålla uppgifter om försöksytornas storlek och sådatum.
7. En åtta meter bred skyddsbård av hansteril omodifierad raps skall omge den genetiskt modifierade rapsen. Skyddsbården skall sås så att den blommar samtidigt som den genetiskt modifierade rapsen.
8. Skörden skall ske vid en sådan tidpunkt och på ett sådant sätt att drösning av frön minimeras.
9. Efter skörd skall ytan behandlas på ett sådant sätt att eventuella drösade frön stimuleras att gro. Uppkomna rapsplantor skall därefter förstöras.
10. De skördade fröna skall transporteras, hanteras och lagras på ett sådant sätt att spridning förhindras. Vid all transport och lagring av genetiskt modifierat frö, oavsett om fröna skall användas vidare eller destrueras, skall det genom märkning framgå att det är frågan om genetiskt modifierade organismer.
11. På anmodan av Jordbruksverket skall Svalöf Weibull sända in gjorda noteringar och registreringar vad gäller förekomst av spillplantor och andra iakttagelser på försöksplatserna under fyra år efter varje utsättning.
12. För utsättningens genomförande, från sådd till skörd, och den efterföljande hanteringen av försöksytorna och av genetiskt modifierat växtmaterial från utsättningen föreligger en rapporteringsskyldighet för Svalöf Weibull gentemot Jordbruksverket. Rapport skall ha kommit in till Jordbruksverket senast den 31 december 2001 och 2002. Rapporten skall omfatta:
 - vidtagna åtgärder och observationer gjorda i utsättningen,
 - hantering av skördat genetiskt modifierat växtmaterial, vilket inkluderar vid skörden överblivet växtmaterial, växtmaterialrester från utförda analyser, lagerhållning och all destruktion av genetiskt modifierat material som har genomförts samt
 - hantering av skyddsbård.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Om Ni vill överklaga detta beslut skall Ni skriva till Miljödomstolen i Växjö. Skrivelsen ställs alltså till Miljödomstolen men skall skickas eller lämnas till Statens jordbruksverk, 551 82 Jönköping. I skrivelsen skall Ni ange vilket beslut Ni överklagar och den ändring i beslutet Ni begär. Överklagandet skall ha kommit in till Jordbruksverket inom tre veckor från den dag då Ni fick del av beslutet. För offentlig part räknas dock tiden för överklagande från beslutsdagen.

Detta ärende har avgjorts av generaldirektören efter föredragning av handläggaren Anna-Clara Sjöström. I ärendets slutliga handläggning har även deltagit avdelningscheferna Ellinor Persson och Harald Svensson, enhetschefen Gabriella Cahlin, handläggarna Jennie Brundin, Staffan Eklöf och Henrik Johansson samt juristen Göran Öster.

Ingbritt Irhammar

Anna-Clara Sjöström

ÖVRIGA UPPLYSNINGAR

Utöver vad som anges i ovan angivna villkor erinrar Jordbruksverket om de försiktighets- och aktsamhetskrav som föreskrivs i 2 kap. 3 § miljöbalken och i 6-9 §§ Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1999:124) om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade växter.

Jordbruksverket vill framhålla att ett tillstånd av aktuellt slag inte innebär ett ställningstagande till en eventuell kommande ansökan om marknads-godkännande.

Jordbruksverket vill även framhålla att det ankommer på sökanden att tillse att genetiskt modifierade organismer från utsättningen inte släpps ut på marknaden enligt den definition som finns i 13 kap. 7 § miljöbalken.

Slutligen vill Jordbruksverket erinra om att ett tillstånd av aktuellt slag får, enligt 24 kap. 3 § miljöbalken, återkallas helt eller delvis bl.a. om det till följd av verksamheten har uppkommit någon olägenhet av väsentlig betydelse som inte förutsågs när verksamheten tilläts eller om något villkor inte har följts och avvikelserna inte är av ringa betydelse.

KOPIA TILL:

Gentekniknämnden
Kemikalieinspektionen
Naturvårdsverket
Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för ekologi och växtproduktionslära
Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för växtvetenskap
Lunds universitet, Institutionen för ekologi
Lantbrukarnas Riksförbund
Svenska Naturskyddsföreningen
Ekologiska Lantbrukarna
Länsstyrelsen i Skåne län
Sveriges Biodlares Riksförbund
Biodlingsföretagarna